

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктора юридичних наук, професора **Світличного Олександра Петровича** на дисертаційне дослідження **Щербака Артема Валерійовича** на тему: «**Публічне адміністрування в діяльності апарату суду**», подане на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми. У вітчизняній правовій доктрині тривають наукові розробки й дискусії щодо особливостей організаційного забезпечення органів судової влади. Досліджуються місце, значення та повноваження працівників органів суддівського самоврядування. Проте, публічне адміністрування в діяльності апарату суду, їх правовий статус та значення у процесі організаційного забезпечення судової діяльності, ще не стали предметом спеціального дослідження як комплексної, фундаментальної проблеми юридичної науки. Тому, наукове дослідження публічного адміністрування в діяльності апарату суду є значущим та вкрай необхідним для держави.

Дане дослідження обумовлено й практичною значимістю, підтвердженням є те, що суди різної юрисдикції є основною ланкою судової системи України, і від їх ефективного функціонування найбільшою мірою залежить успішна реалізація завдань судової влади і забезпечення права кожного на судовий захист. Водночас, все це не може бути забезпечено без злагодженого публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз дисертації Артема Щербака дає підстави стверджувати, що автор логічно, послідовно й переконливо розкрив сутність публічного адміністрування в діяльності апарату суду, спираючись на догматичні методи, серед яких варто виділити: метод аналізу, який використовувався при виділенні окремих наукових понять сутності та особливостей публічного адміністрування в діяльності апарату суду, формулюванні нових понять, при розкритті розуміння термінів, зокрема «публічного адміністрування», «публічного управління» та «діяльності апарату суду»; метод синтезу – що дозволив автору виділити окремі форми, методи, функції, принципи, інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду та дослідити їх взаємодію; статистичний метод використовувався при аналізі письмових джерел.

Мета дисертаційного дослідження полягає у комплексному дослідженні теоретико-методологічних засад та організації публічного адміністрування відповідно до обраного об'єкта – апарату суду, як юридичного, так і соціального явища в адміністративному праві. Структура дисертації дозволила автору повною мірою охопити предмет наукового дослідження. Робота в цілому справляє позитивне враження, що свідчить про системне й повне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки автора.

У **вступі** здійснюється обґрунтування вибору теми дослідження, зазначено зв'язок з науковими програмами, планами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення окремих результатів, надано відомості щодо їх упровадження та апробації, а також щодо кількості публікацій, у яких відображено основні положення наукового дослідження.

У **першому розділі** дисертації визначено сутність та особливості публічного адміністрування в діяльності апарату суду, в якому автор, проводячи аналіз понятійного апарату, встановив, що «публічне адміністрування в діяльності апарату суду» являє собою встановлену нормативно-правовими актами сформовану системо-утворюючу, владно-розпорядчу діяльність суб'єктів публічного адміністрування, спрямовану на впорядкування

організаційної структури роботи апарату суду, розпорядок роботи, формування розпорядчих документів, документальне забезпечення, кадрове формування та відповідні системуючі елементи: суб'єкт, об'єкт, сутність, форми, методи, принципи тощо. Також, досліджуючи форми та методи публічного адміністрування в діяльності апарату суду, автор надає висновки сутності кожної складової. Зокрема, за допомогою форм, що застосовуються при адмініструванні в діяльності апарату суду, працівники апарату обирають певний метод, і з його допомогою використовують необхідні норми, закріплені в законах та актах відомчого характеру, пристосовуючи їх до вимог і потреб певного періоду. Констатовано, що форми та методи публічного адміністрування в діяльності апарату суду постають сукупністю засобів, за допомогою яких забезпечується додержання законності та формується ієрархічна структура підпорядкованості складових елементів, компетентність яких визначається нормами законодавства.

У *другому розділі* дисертації досліджено нормативні основи, організаційні та інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Зокрема, автор на основі даного аналізу пропонує комплексний підхід до дослідження механізму публічного адміністрування в діяльності апарату суду, який ґрунтується на структурно-функціональному та структурно-організаційному підходах дослідження, що дозволило сформувати авторську систематизацію організаційно-правових засад публічного адміністрування в діяльності апарату суду, до яких віднесено систему нормативних та індивідуальних актів, які регламентують основи публічного адміністрування в діяльності апарату суду та є основами для належного відправлення правосуддя. Доведено, що організаційні та інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду формують якісну організаційну структуру апарату суду, з відповідним правовим врегулюванням, який сприяє ефективній реалізації завдань і функцій апарату суду, які, насамперед, полягають у належному організаційному забезпеченні: повної, публічної, своєчасної та незалежної діяльності суду задля реалізації справедливого правосуддя; необхідних й достатніх умов для реалізації прав та обов'язків учасниками судового процесу, діяльності суду й належних умов для роботи суддів, працівників суду та перебування у суді громадян.

У *третьому розділі* дисертації автором зроблено спробу проаналізувати європейський досвід публічного адміністрування в діяльності апарату суду та на основі його аналізу надати напрями щодо впровадження кращих практик до національного законодавства у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Завершується дисертація розгорнутими *висновками*, у яких здійснено комплексний аналіз наукових праць та чинного законодавства, що визначають публічне адміністрування в діяльності апарату суду. Висновки дисертаційного дослідження є цілісними, логічними та обґрунтованими, відповідають меті та завданням, містять важливі теоретичні та практичні положення щодо вдосконалення публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання полягає в тому, що вони мають як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використанні у: науково-дослідній сфері – як підґрунтя щодо подальших наукових розробок із досліджуваної проблематики; правотворчій діяльності – сформульовані висновки і пропозиції можуть бути враховані при подальшому вдосконаленні чинного законодавства публічного адміністрування в діяльності апарату суду; навчальному процесі – при викладанні дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Судові та правоохоронні органи», «Актуальні проблеми адміністративного права і процесу» та підготовці відповідних навчально-методичних матеріалів.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у 9 наукових працях, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, стаття у науковому виданні іншої держави та 5 тез наукових доповідей. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертаційного дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які виставлені автором для публічного захисту. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення:

1. Аналіз першого розділу дисертації засвідчив, що автор, у підрозділі 1.3 дисертації здійснив комплексне дослідження функцій та принципів публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Водночас, для збільшення рівня обґрунтованості даного дослідження, автор міг би також розглянути і завдання публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Зокрема, організаційне забезпечення діяльності суду є головним завданням справедливого відправлення правосуддя.

2. У другому розділі дисертації автор проводить дослідження організаційно-правових засад публічного адміністрування в діяльності апарату суду, де розкриває нормативні, організаційні та інституційні засади у цій сфері. На нашу думку, автору доречно було б дослідити і юридичну відповідальність за службові правопорушення працівників апарату суду. Зокрема, питання недотримання або порушення вимог посадової інструкції та інших документів, що регламентують роботу апарату суду, потребують більш детального дослідження та наукового обґрунтування.

3. Дискусійною є думка автора щодо необхідності створення єдиного процедурного нормативу у вигляді декількох запропонованих одночасно: Адміністративного процедурного кодексу України й Кодексу публічного управління та адміністрування судових органів України та внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в частині запровадження додаткової Глави під назвою: «Діяльність апарату суду». На нашу думку, збільшення масиву нормативно-правих актів однієї сфери може негативно вплинути на діяльність апаратів судів в частині розгалуження їх повноважень.

4. У третьому розділі дисертації автор проводить аналіз етичних стандартів публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Досліджує європейські та національні практики у цій сфері. Однак, не зменшуючи значимості даного аналізу, на нашу думку, автору також доцільно було б провести дослідження самої професії працівника апарату суду, в розрізі освіти та компетенції. Підтвердженням цього є суттєві проблеми щодо кадрового забезпечення працівниками апаратів судів.

5. Як в межах підрозділу 3.3 «Напрями вдосконалення публічного адміністрування в діяльності апарату суду», так і в цілому в дисертаційному дослідженні, наявна значна частина авторських пропозицій, які мають вагому теоретичну й практичну цінність, але не є відображеними у новизні і висновках. Зокрема, це стосується і пропозиції автора, викладеної на с. 159–160 щодо доцільності *«передбачити в апараті суду посаду адміністратора, який би виконував функцію консультанта при вході в приміщення судової установи, якому б було поставлено в зобов'язання здійснювати розподіл відвідувачів в залежності від необхідності вирішення необхідним ним питань, що, власне, розвантажить*

від зайвих дій інших працівників суду і підвищить їх продуктивність»; та пропозиції щодо «встановлення для працівників апарату суду, з певною періодичністю, вимоги проводити тестування за критеріями кваліфікаційного рівня, професійної етики, морально-психологічних якостей і загальних здібностей, з подальшим визначенням перспектив для кожного працівника апарату суду, що стане додатковим важелем у створенні якісного здійснення адміністрування в суді, як засобу регулюючого впливу на розвиток системи публічного адміністрування в діяльності апаратів судів різних рівнів з метою забезпечення гідних умов доступу до правосуддя, оперативного грамотного судочинства і з гідним рівнем забезпечення працівників апаратів судів» (с. 160–161).

Водночас викладенні зауваження переважно мають дискусійний характер і не впливають на позитивну оцінку дисертації. Вони викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю окреслених у дисертації питань і свідчать про творчий характер роботи та спроби вирішення теоретично складних і практично важливих проблем, що мають значення для юридичної науки.

Загальний висновок. Загальний аналіз роботи свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність і науковий рівень, теоретичне й практичне значення. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в роботі, достатньо повно викладені в опублікованих здобувачем наукових публікаціях. У дисертаційному дослідженні Артема Щербака відсутні порушення академічної доброчесності.

Дисертація на тему: «**Публічне адміністрування в діяльності апарату суду**» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор **Щербак Артем Валерійович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

*Професор кафедри цивільного
та господарського права
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
доктор юридичних наук, професор*

 Олександр СВІТЛИЧНИЙ

